Länsstyrelsen Stockholm

Datum
2026-11-10

Diarienummer
5112-33786-2016
Dossier
1118564

Enligt sändlista

Förslag till beslut om bildande av Ägnö naturreservat i Tyresö kommun

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Ägnö
Kommun	Tyresö
Naturvårdsregister-ID	2060721
Socken	Tyresö
Naturgeografisk region	Norra delen: 25a, Roslagens kust/skärgård Södra delen: 25c, Södermanlands och norra Götalands kust/skärgård
Läge	Reservatet ligger ca 9 km öster om Tyresö centrum
Fastigheter	Del av Ägnö 6:1
Fastighetsägare	Enskild
Areal	229,6 hektar varav 143,5 hektar land
Reservatsförvaltare	Länsstyrelsen i Stockholms län

Beslut

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) beslutar Länsstyrelsen att förklara det område som avgränsats på bifogad karta (bilaga 1), som naturreservat.

Naturreservatets namn ska vara Ägnö.

Syftet med reservatet ska vara att bevara ett variationsrikt innerskärgårdsområde med skärgårdsnaturskog, ädellövskog samt stränder, grunda vattenområden och havsvikar samt dess växt- och djurliv på land och i vatten. Områdets höga naturvärden knutna till hagmarker, ekhagar, gammal gran- och tallskog, hällmarker, block och hällar samt vattenområden ska värnas. Reservatets möjligheter för friluftsliv ska tillvaratas samtidigt som de höga värdena hos naturmiljön och kulturmiljölandskapet bibehålls och utvecklas.

Syftet ska uppnås genom att:

- området undantas från skogsbruk,
- områdets skogsmark i huvudsak utvecklas under naturliga processer, med undantag för begränsad naturvårdande skötsel för att hindra igenväxning, gynna skyddsvärda träd samt för att bibehålla och utveckla naturvärden knutna till hävds,
- området skyddas från anläggningar och andra exploateringsföretag,
- området inte utsätts för ingrepp som påverkar hydrologin på ett sätt som är negativt ur naturvårdssynpunkt
- om möjligt hävda betesmark och åkermark genom slåtter, bete eller bränning,
- bebyggelse eller större anläggningar på land eller i vatten inte ska tillkomma,
- områdets marina miljöer med höga naturvärden bevaras och vårdas,
- friluftslivet utvecklas genom enklare anordningar.

Prioriterade bevarandevärden

- den biologiska mångfalden med de arter som är knutna till områdets naturmiljö,
- områdets kulturmiljö med hävdade odlingsmarker och hagmarker samt tillhörande lövrika brynmiljöer och förekomst av ädellövträd,

- den senvuxna barrnaturskogen med sin värdefulla kryptogamflora,
- grunda havsbottnar med täta bestånd av frilevande och fastsittande blåstång, kärlväxter och kransalger, samt frilevande rödalger,
- lek- och uppväxtområden för fisk,
- områdets värden för friluftsliv i en skärgårds- och kulturmiljö.

Reservatsföreskrifter

För att tillgodose syftet med reservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att nedan angivna föreskrifter ska gälla i reservatet.

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområde

Undantag från föreskrifterna anges under punkt D nedan.

I naturreservatet är det förbjudet att:

1. avverka eller skada träd och buskar eller utföra annan skoglig åtgärd,
2. ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle,
3. på land eller i vatten bedriva täkt, gräva, schakta, spränga, dika, utfylla, tippa, muddra, dumpa eller bedriva annan verksamhet som kan förändra områdets topografi, dräneringsförhållanden, bottnar eller vattenomsättning,
4. uppföra eller upplåta mark för vindkraftverk, byggnad, mast, torn eller annan anläggning eller anordna upplag,
5. anlägga väg, parkeringsplats eller uppställningsplats för fordon, båtar eller andra farkoster,
6. dra fram mark-, vatten- eller luftledningar,

7. kalka, använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel eller gödselmedel,

8. plantera in, så eller sätta ut växter, djur eller andra organismer,

9. sätta upp skylt, affisch eller liknande anordning,

10. tomgångsköra motor eller använda motordrivet laddningsaggregat vid angöringsplats

11. utan Länsstyrelsens tillstånd anlägga ny sjösäkerhetsanordning eller etablera sjövägmärken.

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken om skyldighet att tåla visst intrång

Markägare, arrendator och annan innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla följande anordningar och åtgärder för att tillgodose syftet med reservatet:

1. utmärkning av reservatets gränser samt uppsättning av reservatsskyltar och övriga upplysningsskyltar,

2. natur- och kulturmiljövårdande skötselåtgärder i form av fällning av träd och buskar, ringbarkning, frihuggning, kvarlämnande av död ved, slåtter, betesdrift, bränning och stängsling för bete,

3. undersökningar av växt- och djurlivet och insamling av växter och djur inklusive provfiske,

4. naturvårdande skötselåtgärder inom vattenområdet för att gynna biologisk mångfald och prioriterade bevarandevärden, exempelvis habitatförbättrande åtgärder, åtgärder för att stärka populationen av rovfisk, samt åtgärder för att minska predation på rovfisk i vikarna,

5. utsättning av fasta förtöjningsbojar i områden med känsliga bottnar,

6. städning av bland annat skrot på strandzon och havsbottnar,

7. återinförsel av växter och djur som dokumenterat funnits inom området eller som ett led i att förstärka en redan befintlig population,

8. flytt och upparbetande av vindfällen inom reservatet, i de fall de kan orsaka ett hot mot områdets naturvärden,

9. flytt och upparbetande av vindfällen för att möjliggöra bete,

10. hydrologiska åtgärder i form av dämning av bäck samt igenläggning och dämning av diken. Detta får utföras endast om det inte strider mot tidigare lämnade tillstånd (exempelvis markavvattningsföretag) och i övrigt inte har oönskad påverkan på marker utanför reservatet,

11. följande anordningar för friluftslivet: eldstäder, rastplatser i form av bord och bänkar, toaletter, spänger, trapp, markerad stig samt anläggande och skötsel av dessa,

12. åtgärder i syfte att minska utbredning samt förebygga etablering och spridning av invasiva främmande arter,

13. åtgärder att vid behov minska utbredning av ej önskvärda främmande arter som inte är klassade som invasiva,

14. fällning eller kapning av träd som utgör risk för skada på människor eller egendom, åtgärdade träd lämnas inom naturreservatet.

De planerade åtgärderna beskrivs närmare i beslutad skötselplan.

Föreskrifterna (B) ovan ger förvaltaren rätt att utföra dessa åtgärder, men det är inte ett bindande krav. Länsstyrelsen kan inte garantera när åtgärderna kommer att genomföras, utan det styrs av behov och de medel som finns att tillgå.

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken

Föreskrifter under punkt C gäller såväl allmänheten som markägare och innehavare av särskild rätt.

Undantag från föreskrifterna anges under punkt D nedan.

I naturreservatet är det förbjudet att:

1. på land och i vatten gräva, hacka, borra eller på annat sätt skada berg, jord eller sten,

2. fälla eller på annat sätt skada såväl levande som döda träd och buskar,

3. skada vegetationen på land genom att gräva upp växter eller ta bort mossor, lavar eller vedlevande svampar,

4. skada marina växter och djur genom att gräva upp växter eller ta bort fastsittande alger eller musslor,

5. tomgångsköra motor eller använda motordrivet laddningsaggregat vid angöringsplats,

6. elda, annat än på iordningställda eldplatser. Medhavd grill eller stormkök, som placeras så att den inte skadar underlaget, får användas i reservatet även utanför iordningställda eldplatser,

7. sätta upp skylt, affisch eller liknande. Snitslar, orienteringsskärmar och tipsfrågor får sättas upp om dessa avlägsnas efter avslutat arrangemang.

D. Undantag från föreskrifterna

Föreskrifterna under A och C ovan ska inte gälla följande:

1. reservatsförvaltaren eller den som förvaltaren utser får utföra de åtgärder som behövs för reservatets skötsel och som anges i föreskrifterna B1 – B14,

2. Jakträttsinnehavaren får uppföra jakttorn inom föreskriftområde D2, se kartbilaga 2. Antalet jakttorn får uppgå till max sex (6) stycken totalt,

3. innehavaren av ledning får utföra normalt underhåll av befintlig ledningsgata samt övriga åtgärder som följer av befintliga ledningsrätter,

4. träd som fallit över väg, stig eller in på tomt får kapas och dras åt sidan,

5. att fälla eller kapa träd som utgör risk för skada på människor eller egendom,

6. underhåll (såsom åtgärder för att bibehålla funktionen), avetablering, samt återplacering av sjösäkerhetsanordningar (SSA) som Sjöfartsverket håller enligt sjötrafikförordningen (1986:300) eller som inrättats enligt denna förordning, samt av

objekt som är utpekade som riksintresse för sjöfarten och andra objekt väsentliga för sjöfarten,

7. skylthållare, utsedd av Länsstyrelsen, får underhålla eller ta bort sjövägmärken.

Ovanstående undantag gäller reservatsföreskrifterna. Länsstyrelsen erinrar om att oavsett undantag kan prövning enligt andra bestämmelser i miljöbalken eller annan lagstiftning erfordras.

Föreskrifternas ikraftträdande

Föreskrifterna träder i kraft tre veckor efter den dag då författningen utkom från trycket i länets författningssamling.

Enligt 7 kap. 30 § andra stycket miljöbalken gäller ordningsföreskrifterna under C omedelbart även om de överklagas.

Skötsel och förvaltning

Med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan (bilaga 3) med mål, riktlinjer och åtgärder för reservatets skötsel och förvaltning.

I enlighet med 2 § andra stycket förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. är Länsstyrelsen i Stockholms län förvaltare i naturvårdshänseende för naturreservatet.

Upplysningar

I reservatet gäller också övriga bestämmelser till skydd för natur- och kulturmiljön. Bland dessa kan nämnas följande:

- Bestämmelserna i 16 § lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter om att hundar under tiden 1 mars - 20 augusti ska hindras från att springa lösa i marker där det finns vilt. Under övrig tid ska hunden hållas under sådan tillsyn att den hindras från att förfölja vilt, när den inte används vid jakt.

- Fridlysningsbestämmelserna. Alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon är fredade enligt jaktlagen (1987:259), med undantag för sådan jakt som är tillåten enligt samma lag. Fridlysningsbestämmelser för växter och djur finns även i 8 kap. miljöbalken och i artskyddsförordningen (2007:845).

- Terrängkörningsförbudet i terrängkörningslagen (1975:1313). Detta förbud omfattar även elcykel.
- Undantagen från terrängskörningsförbudet, vilka anges i 1 och 3 §§ terrängkörningsförordningen (1978:594). Undantaget gäller bland annat uttransport av fällt vilt, utryckningsfordon och liknande, samt statliga tjänstemän i tjänsteärende.
- Enligt kulturmiljölagen (1988:950) ska enskilda såväl som myndigheter visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas.
- Förbudet mot nedskräpning enligt 15 kap. 26 § miljöbalken.
- Förbudet mot att släppa ut toalettavfall från fritidsbåtar i hav, sjöar och inre vattendrag. Hela Sveriges sjöterritorium omfattas enligt Transportstyrelsens föreskrifter (TSFS 2012:13) om ändring i Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (TSFS 2010:96) om åtgärder mot förorening från fartyg.
- Utsläpp från fartyg är reglerat i lag (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg och i förordning (1980:789) om åtgärder mot förorening från fartyg. Där ingår förbud att släppa ut barlastvatten, fast avfall och länsvatten (som har en oljehalt högre än 15 ppm).
- Vid tvätt av båt- eller fartygsskrov ska Havs- och vattenmyndighetens riktlinjer för båtbottentvätt av fritidsbåtar[1] tas i beaktande.
- Strandskyddsbestämmelserna enligt 7 kap. miljöbalken.
- Under perioder av generellt eldningsförbud gäller detta även vid anordnade eldplatser i naturreservatet.
- I Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:36) om fiske i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön och karttjänsten *Svenska fiskeregler*[2] finns information om vilka fiskeregleringar som gäller i området.

[1] https://www.havochvatten.se/vagledning-foreskrifter-och-lagar/vagledningar/ovriga-vagledningar/riktlinjer-for-batbottentvatt-av-fritidsbatar.html
[2] https://www.svenskafiskeregler.se/

- Föreskrifter för båtliv (exempelvis hastighetsbegränsningar, förbud mot motordriven farkost och ankringsförbud) beslutas med stöd av sjötrafikförordningen (1986:300). Mer information finns i *Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om sjövägsregler* och *Stockholms läns författningssamling*.

- Riktlinjer och rekommendationer för ett hållbart båtliv och minskad miljöpåverkan har bland annat tagits fram av Skärgårdsstiftelsen, Stockholms universitets Östersjöcentrum och flera kommuner[3,4].

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Beskrivning av området

Ägnö kännetecknas av omväxlande skog och öppna betesmarker, där hällmarkstallskog dominerar på höjderna medan blandskogen tar över i sluttningarna. Lövskog förekommer framför allt utmed sänkor nedanför branterna, samt i brynen runt ekhagmarkerna på västra sidan av ön. Variationen av naturtyper är stor och förutom de ovan nämnda finns granskog, ädellövskog, torra enbackar, strandängar, gammal åkermark samt rundhällar och branta klippväggar. Ön är glest bebyggd, dels av gårdsbebyggelse, och dels av enstaka sommarhus, bryggor och sjöbodar längs stränderna.

På flera ställen nedanför höjderna växer 100-årig grandominerad skog, med inslag av tall och en del lövträd. Skogen varierar i naturvärdeskvalitet, bitvis fin och äldre och bitvis lite yngre, men förutom ett mindre område i nordväst och ett i de centrala delarna finns inga spår av brukande från senare tid. Uppe på hällarna och längs hela Söderuddsbergen växer tallskog med ett relativt stort inslag av död ved, både stående och liggande.

Utspritt över norra delen av ön finns flera halvöppna/öppna områden, både tidigare betesmarker och äldre åkerlyckor, som löper som flikar in mot skogsmarken, samt i anslutning till den gamla gården som ligger i reservatets västra del. De mindre av dessa har successivt vuxit igen under senare delen av 1900-talet med gran, tall

[3] https://skargardsstiftelsen.se/projekt/hallbart-batliv-i-stockholms-skargard/
[4] Stockholms universitet, 2024. Miljöinformation i sjökort – känsliga undervattensmiljöer i Stockholms skärgård. Rapport 1/2024.

och asp, samt al i fuktiga partier. Runt den gamla gården finns fortfarande en stor öppen yta. Öns betesmarker har restaurerats och betas idag av får samt av de dovhjortar som finns på ön.

Intressanta arter som noterats på ön är bland annat tallticka (NT), oxtungssvamp (NT), ask EN), alm (EN), slåtterfibbla (NT), ejder (EN), missne, guldlockmossa, fällmossa och gammelgranlav. Även skogsarter som ögonpyrola, knärot och linnea har hittats.

På de torra partierna runt Ägnös gamla bytomt finns en artrik ängsflora med bland annat kattfot, jungfrulin (NT), darrgräs och Adam och Eva (NT). Strandängarna innehåller arter som strandkrypa och ormtunga, medan det i ädellövskogen runt de öppna markerna finns en lundflora med till exempel lundslok, desmeknopp (NT) och smånunneört.

Inom ett vattenfyllt område som löper mellan Napoleonsviken och den gamla bytomten står alarna på socklar i ett litet kärr där uttorkningskänsliga lavar och mossor trivs.

Strandlinjen kring Ägnö domineras av klippor som sluttar brant ned i havet, men det finns även ett antal grundområden och skyddade havsvikar inom reservatet. På de grunda bottnarna växer kärlväxter, kransalger, fastsittande och frilevande blåstång och frilevande rödalger, ofta i bältesbildande bestånd[5] (Länsstyrelsen Stockholm, 2026). De högsta naturvärdena finns i grundområdet vid norra Ägnö och kring Trädgårdsudden och Kalvholmen. Strukturbildande undervattensvegetation i höga täckningsgrader är tillsammans med vass viktig för den biologiska mångfalden och utgör ofta livsmiljö, lek - och uppväxtområde och födosöksområde för andra arter, så som smådjur, fisk och fågel. Vegetationen i reservatet har en stor djuputbredning, vilket indikerar goda ljusförhållanden. Inom Ägnö naturreservat finns de populära naturhamnarna Napoelonsviken och Handfatet.

Nyckelbiotoper

Längs nordvästra sidan av ön ligger en 20 ha stor nyckelbiotop med ekhagmark med botaniska värden. Området är blockrikt och har rikligt med senvuxna ekar och inslag av äldre tallar och andra lövträd. I delar finns också hällmarkspartier, friskare marker, små kärrmiljöer och branter. Gamla ekar och grova döda träd

[5] Att bestånden är bältesbildande innebär att arternas sammanlagda täckningsgrad är minst 25 procent.

förekommer rikligt. Granar har växt in i området, framför allt i södra delen, och där finns många trängda ekar i olika åldrar.

Det finns också en mindre nyckelbiotop på en hektar längs branterna i mitten av ön. Där finns naturvärden i form av mossklädda block, gamla träd och ett påtagligt inslag av död ved av främst gran men även av tall och asp.

Riksintressen

Ägnö omfattas av riksintresse för friluftsliv enligt 3 kap. 6 § miljöbalken.

Med hänsyn till kust- och skärgårdsområdets samlade natur- och kulturvärden omfattas reservatet även av riksintresse enligt 4 kap. 1-2 och 4 §§ miljöbalken.

Stockholms läns skogsstrategi

Området ligger i Stockholms skärgårds värdetrakt i Strategi för formellt skydd av skog i Stockholms län. Värdetrakten består av alla öar i Stockholms skärgård. Skärgården har stora värden både för växt- och djurliv. Den småskaliga växlingen mellan vatten, stränder, klippor, hällmarker, åker, äng och skog ökar landskapets naturvärden och skapar livsmiljöer för en stor mängd arter inom olika organismgrupper.

Hällmarkstallskog är en mycket vanlig skogstyp i skärgården och bidrar i stor utsträckning till dess särprägel. Stora, grova tallar kan i ostörda områden ha mycket stor betydelse som boträd för havsörn och fiskgjuse. På friskare marker växer gran och triviallövskog. På grund av det milda maritima klimatet ersätter lövskog ofta barrskogen på bördigare mark i sänkor och dalgångar.

Ädla lövträd, framförallt ek, förekommer också.

Grön infrastruktur

Området ligger inom Gustavsberg - Ingarös värdetrakt för ek enligt Länsstyrelsens analys av grön infrastruktur i Stockholms län. Inom denna värdetrakt bör värdefulla ekmiljöer särskilt värnas och vårdas.

En viktig del i det marina områdesskyddet är den marina gröna infrastrukturen och att nätverket av skyddade områden är representativt, sammanhängande och funktionellt. Länsstyrelsens

analyser har visat att nätverket av marina skyddade områden i Stockholms län har brister i bland annat inner- och mellanskärgården. Genom att skydda Ägnö som naturreservat stärks nätverket av marina skyddade områden i länets innerskärgård.

Miljökvalitetsmål

Riksdagen har beslutat om en samlad miljöpolitik för ett hållbart Sverige. Det övergripande målet är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Detta övergripande mål kallas generationsmålet. För att nå generationsmålet finns 16 nationella miljökvalitetsmål med preciseringar samt etappmål inom olika områden.

Naturreservatet bidrar till att uppfylla miljökvalitetsmålen *Levande skogar*, *Ett rikt växt- och djurliv*, *Ingen övergödning*, *Hav i balans* samt *Levande kust och skärgård*, *Ett rikt odlingslandskap* och *Begränsad klimatpåverkan*.

Ärendets beredning

På initiativ av markägaren gjordes ett fältbesök på Ägnö år 2016 där markägaren, Skogssällskapet, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen deltog. Syftet med fältbesöket var att ta reda på om man genom någon form av stöd eller skydd kunde få hjälp att finansiera en restaurering av både ädellövsmiljöerna och ängs- och betesmarkerna på ön. Vid fältbesöket framkom att ön har höga naturvärden såväl som höga friluftslivsvärden och kulturhistoriska värden varför Länsstyrelsen tog upp frågan om områdesskydd.

Frågan om områdesskydd har aktualiserats genom ett nytt möte med markägaren i februari 2023 samt ett till fältbesök i maj 2023. Vid besöket konstaterades att de restaureringsåtgärder av ängs- och betesmarkerna på ön som planerades år 2016 har genomförts.

Ön betas sommartid av får. Den dovhjortstam som finns och sakta ökar igen bidrar till betestrycket.

Förhandlingar med markägaren ledde fram till en överenskommelse om intrångsersättning våren 2025.

För att öka kunskapen om områdets marina naturvärden och påverkan från båtlivet på grunda havsbottnar utfördes år 2025 en marinbiologisk undersökning inom Ägnös havsområde

(Länsstyrelsen Stockholm, 2026). Resultaten har legat till grund för utarbetning av de delar i beslutet som rör områdets marina miljöer.

Förslaget till naturreservat har sänts på samråd till markägaren, övriga sakägare och myndigheter i enlighet med 24–26 §§ förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.....*Kompletteras efter remiss*

Motivering till beslutet

Ägnö naturreservat omfattar både land, strandzonen och havsområdet, vilket är positivt ur ett landskapsperspektiv. Nationella myndigheter förespråkar kombinerade skydd där även så kallade övergångsmiljöer ingår.

Den varierande skärgårdsnaturskogen i reservatsområdet är till största delen opåverkad av ett modernt skogsbruk och har höga naturvärden knutna till ekhagmarker, gammal gran- och tallskog, block och hällar samt öppna hagmarksområden. Ädellövskog är en prioriterad skogstyp både regionalt och nationellt. Området är även intressant på grund av dess kulturhistoriska värden samt för det rörliga friluftslivet.

Området ligger i anslutning till Stockholms skärgårds värdetrakt i Strategi för formellt skydd av skog i Stockholms län där bland annat ädellövskogar samt hassellundar bör prioriteras för skydd. Området ligger även inom Gustavsbergs - Ingarös värdetrakt för ek enligt Länsstyrelsens analys av grön infrastruktur i Stockholms län. Inom denna värdetrakt bör värdefulla ekmiljöer särskilt värnas och vårdas.

Skogsavverkning och annan exploatering skulle innebära att områdets naturvärden äventyras. Likaså skulle en igenväxning i området missgynna de grova ekarna och arter knuta till dem och andra strukturer i hagmarkslandskapet. Med anledning av detta har Länsstyrelsen tagit upp frågan om bildande av naturreservat.

Havsområdet kring Ägnö har höga naturvärden, med värdefulla alg-, kärlväxt- och kransalgssamhällen, tillsammans med bladvass. Fysisk exploatering i kustzonen är ett av de största hoten mot marina miljöer i Stockholms län, och Ägnös strandlinje är fortfarande förhållandevis oexploaterad. I flera av Ägnös havsvikar, till exempel Napoleonsviken, är besökstrycket från båtlivet högt. Att göra Ägnö till ett marint inriktat naturreservat ökar kunskapen och förståelsen för de marina naturvärdena, samt stärker skyddet för strandzonen

och de värdefulla grundområdena. Detta gynnar i sin tur den biologiska mångfalden, samt bidrar till att viktiga havsmiljöer och ekosystemfunktioner bevaras.

Förenlighet med hushållningsbestämmelser, översiktsplan och Regional utvecklingsplan

Länsstyrelsen bedömer att ett naturreservat i det aktuella området är förenligt med kommunens översiktsplan antagen den 18 maj 2017 med redaktionella ändringar genomförda år 2022, samt med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken. Länsstyrelsen bedömer även att naturreservatet är förenligt med Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen.

Intresseprövning

Vid en vägning mellan enskilda och allmänna intressen enligt 7 kap. 25 § miljöbalken finner Länsstyrelsen att det för att skydda och bevara ovanstående naturvärden finns skäl att besluta om att bilda ett naturreservat i området med förordnande om föreskrifter för att skydda området, samt att fastställa en skötselplan. För att uppnå det starka skydd som behövs för att skydda områdets naturvärden bör föreskrifterna bland annat omfatta förbud mot såväl exploateringsföretag som skogsbruk.

Hur man överklagar

Kompletteras efter remiss.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor via telefon eller e-post. Telefonnummer och e-postadress finns längst ner på första sidan. Ange ärendets diarienummer eller ärendebeteckning vid kontakt med Länsstyrelsen. Du hittar numret uppe till höger på första sidan.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av…*kompletteras efter remiss*

Kungörelse

Kompletteras efter remiss

Bilagor

1. Beslutskarta

2. Föreskriftskarta

3. Skötselplan

    Bilagor till skötselplan

    A. Skötselkarta

Länsstyrelsen Stockholm

Beslutskarta

Ägnö naturreservat

Bilaga 1
Tillhör Länsstyrelsens förslag till beslut
dnr 5112-33786-2016
2026-11-10

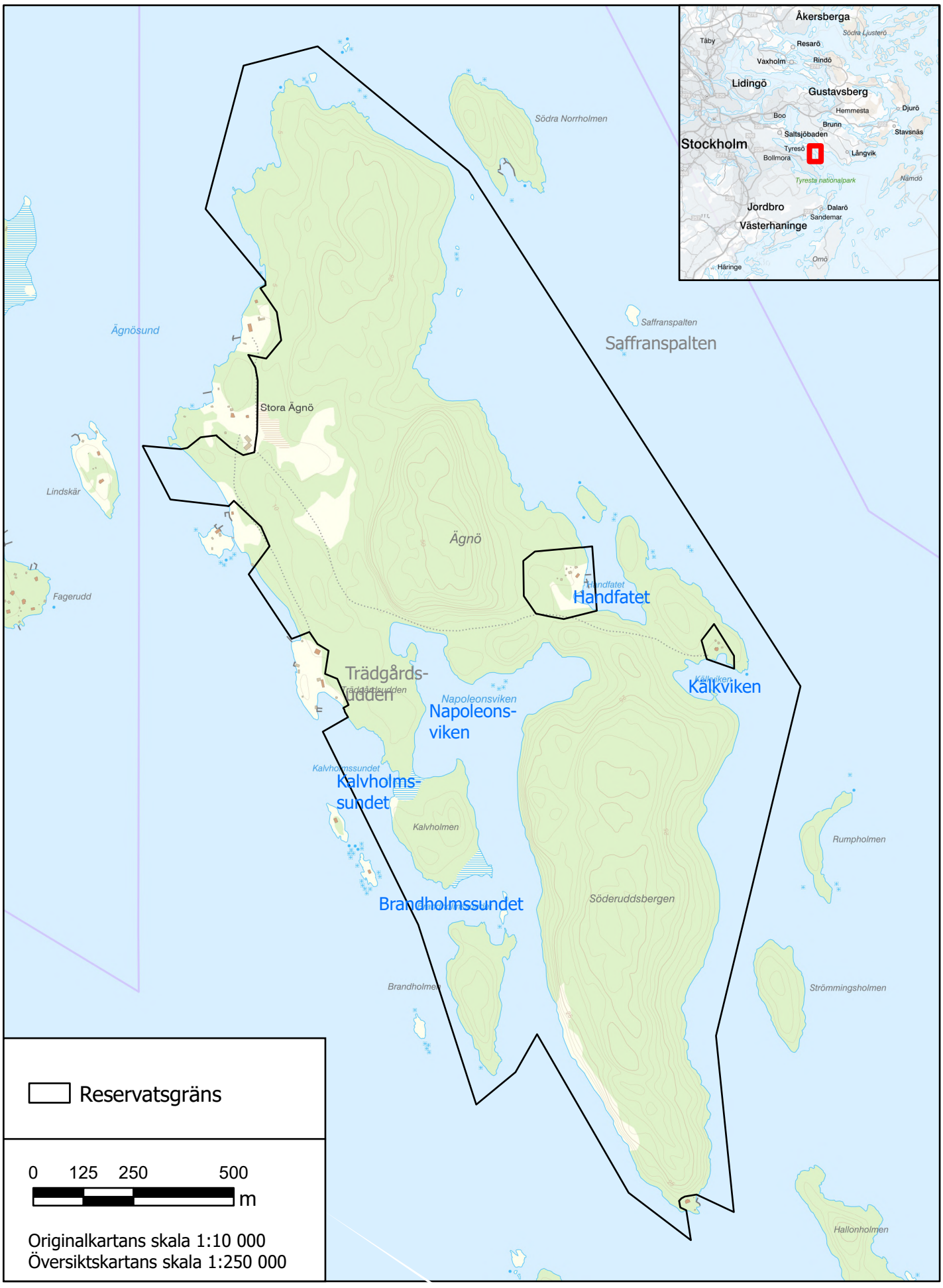

Bakgrundskarta © Lantmäteriet, 2026. Ur Geografiska Sverigedata, 106-2004/188-AB

Länsstyrelsen Stockholm

Föreskriftskarta

Ägnö naturreservat

Bilaga 2
Tillhör Länsstyrelsens beslut
dnr 5112-33786-2016
2026-11-10

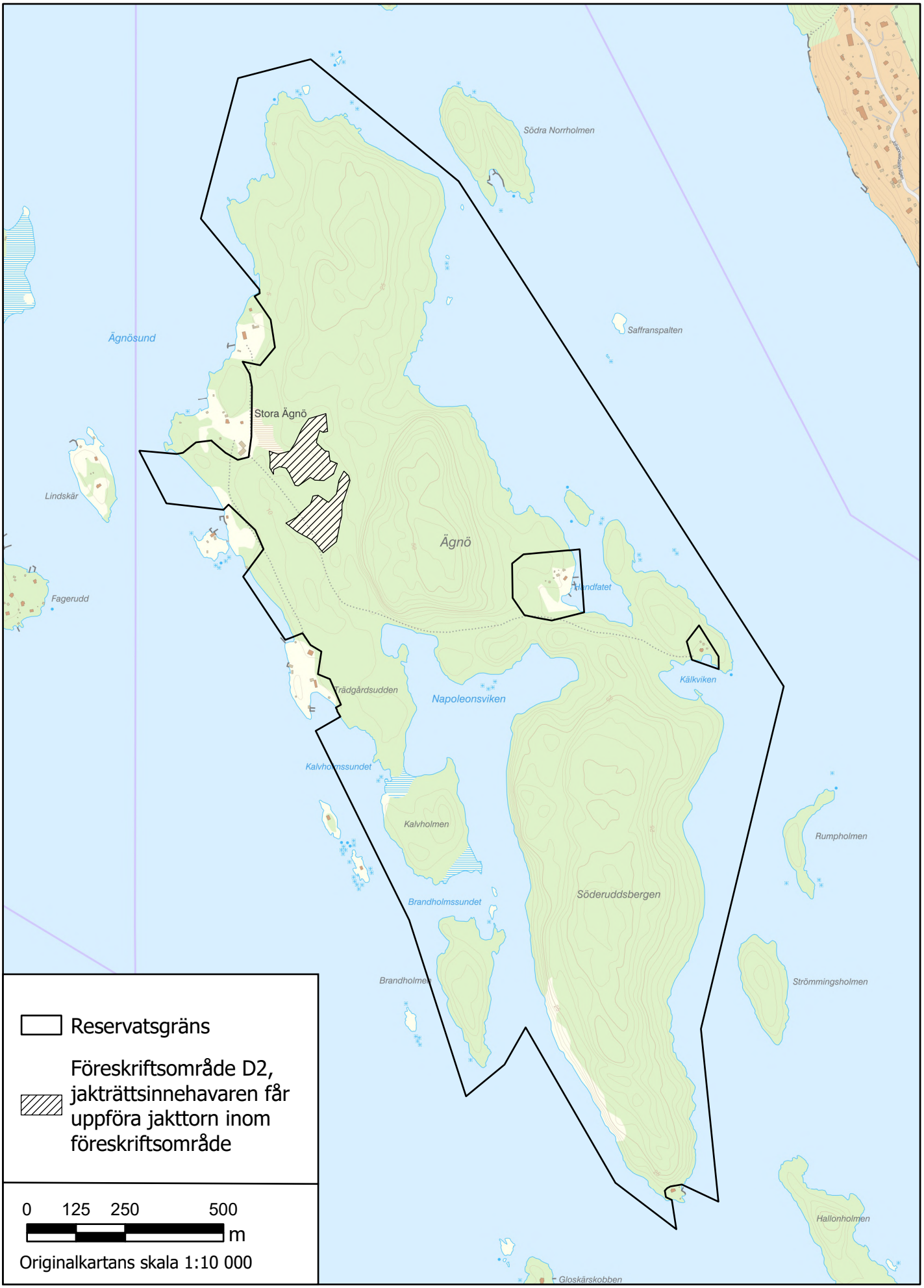

Bakgrundskarta © Lantmäteriet, 2026. Ur Geografiska Sverigedata, 106-2004/188-AB

Länsstyrelsen Stockholm

Datum
2026-11-10

Diarienummer
5112-33786-2016
Dossier
1118564

Bilaga 3 till reservatsbeslutet

Förslag till skötselplan för Ägnö naturreservat, Tyresö kommun

Denna skötselplan har utarbetats av Länsstyrelsen i Stockholms län inför bildandet av Ägnö naturreservat.

Planen är indelad i en beskrivning av området och en plan för reservatets skötsel. Skötselplanen är en bilaga till reservatsbeslutet och fastställs samtidigt som reservatet bildas. Naturreservatets syfte, reservatsföreskrifter samt grunden för reservatsbildningen återfinns i reservatsbeslutet.

Innehåll

Förslag till skötselplan för Ägnö naturreservat, Tyresö kommun 1
1. Beskrivning av reservatet 2
Översikt 2
Läge och avgränsning 2
Värdetrakt 3
Naturtyper 3
Naturförhållanden 5
Historisk markanvändning 8
Slitage- och störningskänslighet 11
Byggnader och anläggningar 12
Jakt och fiske 12
2. Plan för områdets skötsel 12
Övergripande mål och skötsel 12
Åtgärdsprogram för hotade arter 13
Åtgärder som rör hela reservatet 13
Skötselområden 14
Friluftsliv och anordningar för besökare 21
Reservatsförvaltning och tillsyn 22
3. Litteraturlista 24
4. Bilagor 26

1. Beskrivning av reservatet

Översikt

Naturreservatet utgörs av ön Ägnö och kringliggande havsområde. Reservatet omfattar 229,6 hektar, varav 143,5 hektar utgörs av land och 86,1 hektar av vatten. Landdelen kännetecknas av omväxlande skog och öppna betesmarker, där hällmarkstallskog dominerar på höjderna medan blandskogen tar över i sluttningarna. Lövskog förekommer framför allt utmed sänkor nedanför branterna, samt i ekhagmarkerna på västra sidan av ön. Variationen av naturtyper är stor och förutom de nyss nämnda finns granskog, ädellövskog, torra enbackar, strandängar, gammal åkermark samt rundhällar och branta klippväggar.

Strandlinjen kring Ägnö utgörs generellt av branta klippor som sträcker sig ned i vattnet, särskilt på den södra delen av ön, men flackare partier och skyddade havsvikar förekommer inom naturreservatet. Havsområdet inom reservatsgränsen är grunt (<15 meter) och täcks i stora delar av området av bältesbildande bestånd av kärlväxter, kransalger och alger. Inom reservatet finns de populära naturhamnarna Napoleonsviken och Handfatet.

Läge och avgränsning

Ägnö ligger mellan Erstaviken öster om Brevikshalvön och Ingaröfjärden väster om Ingarölandet. Avståndet till Tyresö centrum är cirka 9 kilometer västerut. Största delen av ön är kuperad med två mindre berg i norr samt de branta Söderuddsbergen på den södra delen. Baserat på fältbesök i området samt underlag från nyckelbiotopsinventeringen föreslås en avgränsning på ett drygt 140 hektar stort landområde, vilket omfattar nästan hela ön. Berörd fastighet är del av Tyresö Ägnö 6:1.

Avgränsningen inkluderar även del av fastighetens havsområde runt Ägnö. Avgränsningen i havet går innanför Södra Norrholmen och Saffranspalten i nordost, och innanför Rumpholmen och Strömmingsholmen i sydost. I sydväst går gränsen en bit utanför Brandholmen och Kalvholmen. Naturreservatet omfattar Napoleonsviken, Kälkviken, Handfatet, de inre delarna av Kalvholmssundet och Brandholmssundet och ett större vattenområde innanför Saffranspalten.

På land är vissa delar av fastigheten exkluderade på grund av tomter och byggnader.

Värdetrakt

Området ligger i anslutning till Stockholms skärgårds värdetrakt i Strategi för formellt skydd av skog i Stockholms län. Värdetrakten består av alla öar i Stockholms skärgård. Skärgården har stora värden både för växt- och djurliv. Den småskaliga växlingen mellan vatten, stränder, klippor, hällmarker, åker, äng och skog ökar landskapets naturvärden och skapar livsmiljöer för en stor mängd arter inom olika organismgrupper. Skog på öar där modernt skogsbruk inte tidigare bedrivits och på små öar har som regel höga naturkvalitéer. Trots att det sällan är urskog eller riktigt gammal skog, så har den genom lång obruten skoglig kontinuitet frambringat samma grundvärden som naturskogen.

Den varierande skärgårdsnaturskogen i reservatsområdet är till största delen opåverkad av ett modernt skogsbruk och har höga naturvärden knutna till bland annat ekhagmarker, vilka är prioriterade för formellt skydd i Strategi för formellt skydd av skog i Stockholms län.

Naturtyper

Naturreservatets areal har indelats i naturtyper enligt Nationella marktäckedata (NMD) som genereras automatiskt och baseras på satellitdata. Dessa arealer kan skilja sig åt jämfört med de arealer som redovisas för de olika markslagen i skötselområdena i skötselplanens plandel.

Tabell 1. Fördelningen av naturtyper enligt NMD i hektar

Naturtyp	Areal (ha)
Tallskog (utanför våtmark)	67,5
Granskog (utanför våtmark)	2
Barrblandskog (utanför våtmark)	25,5
Lövblandad barrskog (utanför våtmark)	13
Triviallövskog (utanför våtmark)	6,3
Ädellövskog (utanför våtmark)	3,9
Triviallövskog med ädellövinslag (utanför våtmark)	0,4
Triviallövskog (på våtmark)	0,4
Övrig öppen mark utan vegetation	18,4
Övrig öppen mark med vegetation	4,6
Hav*	86,0
Summa	229,5
Varav produktiv skogsmark	71,5

* Se mer information under preciserade bevarandevärden nedan.

Preciserade bevarandevärden i havsområdet

Inom arbetet med marint områdesskydd används begreppet preciserade bevarandevärden[1]. De är ett urval av livsmiljötyper och arter som är särskilt prioriterade att inkludera i nätverket av marina skyddade områden. Inom Ägnös havsområde har följande marina bevarandevärden identifierats:

- Ängar av kärlväxter,
- Kransalgsängar,
- Frilevande blåstång,
- Stora perenna brunalger (fastsittande blåstång),
- Rödalgssamhället (främst i frilevande form).

Troligen finns även lek- och uppväxtområden för gädda, abborre, strömming och plattfisk i området, men inga provfisken för att bekräfta detta har ännu utförts.

[1] Länsstyrelserna, 2021. Plan för marint områdesskydd i Egentliga Östersjön. Regionala mål och prioriteringar.

Naturförhållanden

Geologi och topografi

Berggrunden i området utgörs i huvudsak av sura urbergsgraniter. Berggrund som går i dagen eller överlagras av ett tunt lager morän utgör huvuddelen av ön. I sprickdalarna finns postglacial lera eller glaciallera samt några mindre områden med sandig morän. Mellan hällarna överlagras urberget av morän.

Området är småkuperat och ligger på mellan cirka 15 och 35 meter över havet.

Majoriteten av havsområdet inom reservatet är grundare än 10 meter. I Napoleonsvikens mitt och väster om Saffranspalten, går djupet ner till ungefär 15 meter. Bottensubstratet varierar beroende på djup, vågexponering och bottens lutning. Allt från häll, block, sten, sand och finsediment förekommer. De södra delarna av Ägnö, kring Söderuddsbergen, är brantare och det blir snabbt djupt. I flackare partier och i vikarna dominerar sand och mjukare substrat.

Skogsmarken

Inom reservatsområdet finns två nyckelbiotoper registrerade, omfattande 20,1 respektive 1 hektar.

Den större nyckelbiotopen beskrivs som blockrik skog med senvuxna träd och spärrgreniga träd med stora botaniska värden. Området utgörs av tidigare hag- och skogsbetesmarker. Inom nyckelbiotopen finns en mosaik av talldominerad respektive lövdominerad sumpskog, med mellanliggande friska partier. Sumpskogen ger ett mikroklimat med hög och jämn luftfuktighet, vilket är gynnsamt för moss- och lavfloran. En mer djuplodande artinventering i området förväntas ge ett intressant resultat. Stående död ved är vanligt förekommande, medan det är mer sparsamt med den liggande veden. Sockelbildning är allmän för lövsumpskogen.

Den mindre nyckelbiotopen utgörs av hällmark med senvuxen barrskog som har vissa inslag av asp. Det finns rikligt med hänglavar på träden, där den hotade ringlaven indikerar skog med lång kontinuitet och låg grad av påverkan. Miljön är gynnsam för krävande arter av inte minst svampar och lavar. Nyckelbiotopsbeskrivningen beskriver området som blockrik barrskog med mycket död ved och en värdefull kryptogamflora.

Naturvärdena är knutna till strukturer som senvuxna gamla barrträd och aspar och ekar, död ved i olika nedbrytningsstadier och den kalkpåverkade marken. Området har en fin kärlväxt- och lavflora, och sannolikt också en intressant moss- och svampflora.

Havsområdet

I grundområdena kring Ägnö växer kärlväxtängar, kransalger, blåstång och rödalger, ofta i bältesbildande bestånd[2] (Länsstyrelsen Stockholm, 2026). De täta växtsamhällena tillsammans med frilevande blåstång skapar bra miljöer för exempelvis ryggradslösa djur, fisk och fågel. Naturreservatet är relativt fattigt på bladvass. Det största vassområdet finns i Brandholmssundet, i det västra inloppet till Napoleonsviken. I vikarna finns mindre vassområden i vågskyddade lägen.

Särskilt stora sammanhängande områden med bältesbildande arter finns i grundområdet kring norra Ägnö, och i grundområdet kring Trädgårdsudden och Kalvholmen. Frilevande blåstång är den dominerande arten, men ett stort antal marina kärlväxter och alger förekommer (Länsstyrelsen Stockhom, 2026). I reservatet finns också större sammanhängande områden med frilevande rödalger (rödblad och kräkel).

Värdearter och känsliga arter[3] som noterats kring Ägnö är bland annat skörsträfse, havsrufse, vitstjälksmöja och natingar. Ålgräs finns precis utanför reservatsgränsen, väster om Kalvholmen.

Havsområdet kring Ägnö utgörs av i huvudsak djupa vatten med branta stränder, och det finns därför få grunda vågskyddade havsvikar. Modellerade underlag (Länsstyrelsen Stockholm, 2007) indikerar dock att det kan finnas lek- och uppväxtområden för fisk så som gädda och abborre, främst i Handfatet och den östra delen av Napoleonsviken, men inga provfisken för att bekräfta detta har ännu utförts. I båda vikarna är det hög grad av exploatering vilket troligen begränsar vikarnas värde som rekryteringsområde för fisk.

Torsk och plattfisk (skrubbskädda) förekom tidigare i vattnet kring Ägnö, men arterna har minskat markant i skärgården över tid. Sannolikt förekommer strömmingslek kring Ägnö, eftersom de

[2] Bältesbildande betyder att arten förekommer med över 25 procents täckningsgrad.
[3] En art som i sig är av stor betydelse för biologisk mångfald eller där dess förekomst indikerar att platsen är viktig ur naturvårdssynpunkt, se närmare beskrivning i Länsstyrelsen Stockholm, 2026.

branta stränderna med blåstång utgör en bra lekmiljö. Troligen finns även födosökande öring och sik kring Ägnö. Det är i dagsläget dock okänt hur förekomsten av dessa arter ser ut.

Rödlistade arter och signalarter

I tabell 2 nedan anges signalarter och rödlistade arter som observerats i reservatet vid fältbesök och inventeringar. Området är översiktligt inventerat av Skogsstyrelsen vid nyckelbiotopsinventeringen 1997. Ytterligare värdefulla arter kan finnas i reservatet.

Tabell 2. Rödlistade arter och signalarter som har noterats i naturreservatet. Notera att tabellen bygger på inventeringarna som finns i källförteckningen. Kolumnen kategori anger status för arten. Rödlistekategorierna följer SLU ArtDatabanken 2026:

EN = starkt hotad (Endangered), VU = sårbar (Vulnerable) och NT = nära hotad (Near Threatened). Kategorin S visar vilka som är signalarter enligt Skogsstyrelsen.

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Kategori
Kärlväxter		
Ask	*Fraxinus excelsior*	EN
Alm	*Ulmus glabra*	EN
Slåtterfibbla	*Hypochaeris maculata*	NT
Ögonpyrola	*Moneses uniflora*	S
Jungfrulin	*Polygala vulgaris*	NT
Adam och Eva	*Dactylorhiza sambucina*	NT, S
Desmeknopp	*Adoxa moschatellina*	NT
Knärot	*Goodyera repens*	S, VU
Mossor		
Guldlocksmossa		S
Svampar		
Tallticka	*Porodaedalea pini*	NT
Oxtungsvamp	*Fistulina hepatica*	NT
Ekticka	*Fomitiporia robusta*	NT
Fåglar		
Ejder	*Somateria mollissima*	EN
Blötdjur		
Blåmussla	*Mytilus edulis*	NT
Fåglar		
Drillsnäppa	*Actitis hypoleucos*	NT
Ejder	*Somateria mollissima*	EN
Strandskata	*Haematopus ostralegus*	NT

Historisk markanvändning

På 1700-talet bestod Ägnö av två gårdar. Bönderna använde Härsön och kringliggande holmar som betes- och ängsmark, medan odlingsmarken låg på Ägnö. Från början låg gårdarna på samma plats, men efter en rysk brand 1719 flyttade en av dem till sin nuvarande plats.

Betesmarken var mager, och både holmar och utmarker var hårt slitna av betande djur och virkesuttag. För att få foder att räcka till tog bönderna löv från hasselbuskar och träd – hamlade träd syns än idag. När betet på öarna upphörde växte skogen igen, och under 1900-talet odlades eller växte många ängar igen.

På 1980-talet gick får på ön i några år, men därefter var det bara vilda hjortar som betade. Hjortarna höll landskapet öppet, men efter hårda vintrar 2011 minskade stammen kraftigt. Sedan 2017 betar får på ön igen under sommaren, fritt på stora delar av ön där stängsel bara finns kring tomtmark. Större delen av skogen har inga spår av brukande från senare tid. Äldre stubbar går dock att hitta och skogen har troligen till stor del etablerats eller åtminstone fått sin slutna karaktär under 1900-talet.

Figur 1. På häradsekonomiska kartan från sekelskiftet 1900 är området markerat som barrskogsdominerat, men med inslag av lövskog längs västra sidan, framför allt i anslutning till gården och dagens nyckelbiotopsområde. Teckenförklaring: orange – åker, grön – äng/vatten, vit – utmark/bete, runda symboler – lövträd, stjärnor – barrträd, streckat – fuktig mark/kärr/mosse.

Av flygbild i ekonomiska kartan från 1950-talet framgår att området då var bevuxet med skog med fler luckor och ett mer ojämnt krontäcke jämfört med nutida flygbilder.

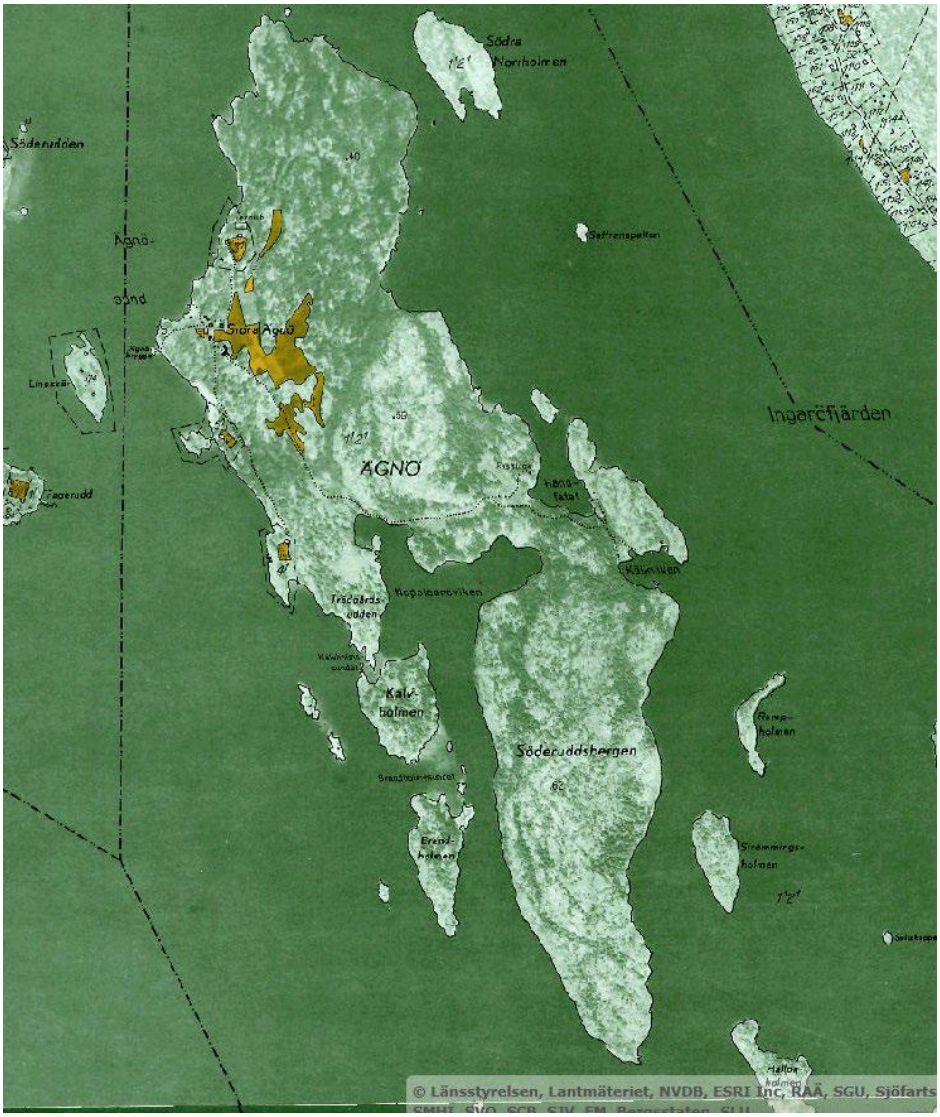

Figur 2. Utsnitt ur ekonomiska kartan från 1950-talet. De öppna markerna är kvar i ungefär samma utsträckning som på den häradsekonomiska kartan.

Med stöd av historiska kartor och fältbesök görs bedömningen att området har lång skoglig kontinuitet. Skogen har brukats småskaligt med små uttag. I det föreslagna reservatsområdet har endast tre mindre områden avverkats från 1960-talet och framåt. Det småskaliga brukandet med endast smärre uttag för gårdens behov gör att området har goda egenskaper för att hysa en rik biologisk mångfald. De träd som föll vid stormen Alfrida (januari 2019) har till större del tagits ut från området. Äldre lågor ligger däremot kvar på många håll.

Det finns en registrerad fornlämning inom reservatet i form av en fyndplats för en flintbit.

Historiskt har det bedrivits fiske på Ägnö, främst i de grunda vassrika vikarna. Man fiskade under vår och sommar och de arter man fångade var i huvudsak gädda, abborre, sik och flundra (skrubbskädda). Fisket bedrevs både för husbehov och försäljning.

Strömmingsfisket bedrevs på de djupare vattnen i fjärdarna. Namngivningen av de mindre holmarna och skären kring hemön speglar inte bara hur betet och djurhållningen, utan även fisket, varit rumsligt organiserat. Namn som Brevarpskubben, Sikvarpsholmen (idag Rumpholmen) och Strömmingsholmen vittnar inte bara om var man fiskade utan även om vilken typ av redskap man använde eller fångster man fick.

Slitage- och störningskänslighet

I dagsläget finns inte några tecken på slitage inom naturreservatets landdelar.

De känsligaste marina miljöerna inom Ägnö naturreservat är de grunda mjukbottnarna med kärlväxter och kransalger. De grunda mjukbottnarna och vegetationen är bland annat känslig för fysisk påverkan och störning, som muddring, svall och vågor från båtar, anläggande av konstruktioner (exempelvis bryggor) och ankring (Kraufvelin, 2021). Dessa aktiviteter har ofta följdeffekter som grumling, utsläpp av näringsämnen, och kan ha direkta eller indirekta negativa konsekvenser för fisk och fågel.

I samband med de marinbiologiska inventeringarna år 2025 gjordes en kartläggning av ankringsskador inom Napoleonsviken och Handfatet (Länsstyrelsen Stockholm, 2026). Resultaten visar omfattande ankringsskador på bottnarna. Ankringsskadorna är ojämnt fördelade längs botten och vanligast vid de mest välbesökta tilläggsplatserna. Påverkan är generellt högre och tätare i Napoleonsviken än i Handfatet, framför allt inom vikens nordvästra delar.

Dessutom är skräp i form av flaskor, burkar, och annat, vanligt förekommande på bottnarna i naturhamnarna. Vid ett fältbesök våren 2026 noterades även mycket ilandflutet skräp och bråte vid flera stränder, bland annat i strandområdet norr om Handfatet.

Byggnader och anläggningar

Det finns inga byggnader eller anläggningar inom reservatet, förutom några, av besökare anlagda, grillplatser. Det finns också några upptrampade stigar inom området.

Jakt och fiske

För uppförande av jakttorn se undantag från föreskrifterna (D2).

2. Plan för områdets skötsel

Övergripande mål och skötsel

Det övergripande målet med skötseln är att uppfylla syftet med reservatet.

Detta ska uppnås genom att:

- området undantas från skogsbruk,
- områdets skogsmark i huvudsak utvecklas under naturliga processer, med undantag för begränsad naturvårdande skötsel för att hindra igenväxning, gynna skyddsvärda träd samt för att bibehålla och utveckla naturvärden knutna till hävd,
- området skyddas från anläggningar och andra exploateringsföretag,
- området inte utsätts för ingrepp som påverkar hydrologin på ett sätt som är negativt ur naturvårdssynpunkt
- om möjligt hävda betesmark och åkermark genom slåtter, bete eller bränning.
- bebyggelse eller större anläggningar på land eller i vatten inte ska tillkomma,
- områdets marina miljöer med höga naturvärden bevaras och vårdas,
- friluftslivet utvecklas genom enklare anordningar.

Åtgärdsprogram för hotade arter

Naturvårdsverkets åtgärdsprogram särskilt skyddsvärda träd berör naturreservatet. Åtgärder för arter och naturtyper som omfattas av åtgärdsprogram kan utföras i enlighet med programmet då det berör området, i den utsträckning det är förenligt med reservatets syfte, föreskrifter och skötselplan.

Åtgärder som rör hela reservatet

Bete

Öns betesmarker har restaurerats och betas idag av får samt av de dovhjortar som finns på ön.

Hela området får betas, men i dagsläget bör man avvakta med bete i den södra delen, Söderuddsbergen. Därav kan den delen skärmas av för att inte betas. Stängsling runt tomter som inte ingår reservatet behöver också ske innan bete släpps på.

Stängsling kan även ske vid behov av att rikta betestrycket till vissa områden. Betets fokus bör i dagsläget vara i reservatets västra delar.

Skyddsvärda träd

En restaureringsplan har upprättats inom ramen för Naturvårdsverkets åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd 2012. I denna plan finns åtgärderna beskrivna mer utförligt. Restaureringsplanen berör Stora Ägnös västra del (skötselområde 3 och 4).

Havsområdet

En viktig del i förvaltningen av marina miljöer är uppföljning av införda restriktioner och utvärdering av skyddets funktionalitet. Vissa naturvårdande aktiva åtgärder kan bli aktuella inom havsområdet för att gynna biologisk mångfald och prioriterade bevarandevärden. Det är dock viktigt att planerade åtgärder inte medför negativ påverkan på andra arter eller habitat inom reservatet. Om aktiva åtgärder genomförs, är det också lämpligt att inkludera detta i uppföljning och utvärdering.

Invasiva och främmande arter

Enligt föreskrifterna får bekämpning av främmande arter ske i reservatet. Detta gäller såväl på land som i vatten. Bekämpning bör ske på sådant sätt att det inte onödigtvis medför skador på naturvärden i reservatet. Åtgärderna kan syfta till att minska

utbredningen av främmande arter som har etablerat sig eller till att förebygga etablering och spridning i reservatet. Med främmande arter menas här sådana invasiva främmande arter som är förtecknade av EU, sådana arter som i övrigt är listade som invasiva av Naturvårdsverket samt övriga exotiska växter som spridits till området av människan i närtid.

Vid fynd av invasiva arter är det rekommenderat att rapportera in fynd till artportalen.se eller rappen.nu,

Hantering av riskträd

Träd som dött till följd av angrepp av granbarkborre eller annan orsak och som står så till att de utgör risk för att falla ut på väg eller över stig, rastplats eller tomt bör fällas och dras åt sidan för att förhindra skada. Stammen bör bevaras så intakt som möjligt.

Diken

Igenläggning eller dämning av diken bör om möjligt utföras för att höja vattenståndet och återställa en mer naturlig hydrologi. Sådana åtgärder får dock inte utföras om de strider mot tidigare lämnade tillstånd, exempelvis i form av markavvattningsföretag (som även i olika fall kan benämnas torrläggningsföretag, dikningsföretag, invallningsföretag etcetera.). Åtgärder får heller inte utföras om de kan få negativ påverkan på marker utanför reservatet, något som följer av 3 kap. jordabalken (1970:994). Inför åtgärder bör samråd hållas med berörda markägare. Åtgärder kan också behöva föregås av anmälan eller tillstånd för vattenverksamhet enligt 11 kap. (1998:808) miljöbalken.

Skötselområden

Reservatet är indelat i sex övergripande skötselområden utifrån naturtyp och skötselbehov. Områdena redovisas på skötselkartan, bilaga A.

Skötselområde 1 – Blockmark med tall (ca 71 ha)

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av fyra delområden som är blockiga och delvis branta. På höjderna dominerar tall, som bitvis är senvuxen och gammal. Delområdena utgörs av den södra delen av reservatet, det

så kallade Söderuddsbergen samt Brandholmen och två områden på Stora Ägnö.

Söderuddsbergen är mycket brant och klippigt längs sidorna. Utmed berget växer tallskog med ett relativt stort inslag av död ved. På den nordöstra sidan finns ett litet område som består av ung björk.

Det större av de två delområdena på Stora Ägnö utgörs av ett höjdparti direkt norr om Handfatet. Den norra delen av detta delområde ingår i en nyckelbiotop som beskrivs som blockrik barrskog med en värdefull kryptogamflora. Inom nyckelbiotopen finns naturvärden i form av mossklädda block, gamla träd och ett påtagligt inslag av död ved av främst gran men även av tall och asp.

Bevarandemål

Skogen utvecklas fritt under naturliga processer. Andelen död ved ska öka och det ska finnas en kontinuerlig tillgång på död ved i olika stadier av förmultning.

Skötsel

För närvarande bedöms inga skötselåtgärder behövas.

Skötselområde 2 – Skogsmark (ca 48 ha)

Beskrivning

Skötselområdet är indelat i två delområden; Stora Ägnö samt Kalvholmen. Skogen domineras av tall på de högre partierna medan gran och triviallöv dominerar i svackorna. I branterna och i brynen växer även en hel del ek.

Inom skötselområdet ligger resterande del av den ena nyckelbiotopen (som också ingår i skötselområde 1).

Skogen i svackorna är av varierad ålder och i vissa delar växer 100-åriga granar. Ett parti i norr samt ett mindre parti centralt visar tecken på skogsbruk i modern tid, men i övrigt finns inga tydliga spår av modernt skogsbruk. Längs stränderna växer en blandning av tall och triviallöv. I skötselområdet finns ett område som utgörs av ett videsnår. Viden har fått fäste i ett åkerdike och har med tiden vuxit ihop med den omgivande skogen.

Bevarandemål

Skogsmarken ska utgöras av gammal skog med naturskogsstrukturer som olikåldrighet och en stor andel död ved i olika grovlekar och nedbrytningsgrader.

Skötsel

Punktinsatser för att gynna skyddsvärda träd, såsom frihuggning och ringbarkning. Videsnåret hålls efter så att det inte sprider sig.

I övrigt bedöms inga skötselåtgärder behövas.

Fällda träd lämnas kvar på plats eller läggs på annan lämplig plats i reservatet.

Skötselområde 3 – Ekhagmarker

Beskrivning

Sedan 2017 finns det får som betar under sommaren.

I skötselområdet ingår majoriteten av den större nyckelbiotopen. Skötselområdet delas in i två delområden.

Skötselområde 3a (ca 17 ha)

Beskrivning

Skötselområdet är blockrikt med inslag av gamla senvuxna träd, främst ek men också gammal tall. På sina ställen växer även äldre lövträd som ask, lind, oxel och fågelbär och i buskskiktet återfinns bland annat hassel och en. Mitt i områdets östra del finns en sumpskog.

Skötselområdet har restaurerats enligt restaureringsplanen för att återskapa tidigare hagmarkskaraktär och trädklädd betesmark. Igenväxningsvegetation har röjts, granar och triviallöv har avverkats och grova träd har fristållts. Här finns inslag av en hävdgynnad flora med arter som gullviva, jungfrulin, darrgräs och gulmåra.

Skötselområde 3b (ca 2 ha)

Beskrivning

Delområdet är relativt igenvuxet av främst gran och tall.

Bevarandemål för 3a och 3b

Områdena ska domineras av ek med inslag av tall och med ingen, eller liten konkurrerande växtlighet av triviallövträd och gran. Grova ekar och tallar ska vara friställda och det ska finnas en variation av träd i olika åldrar.

En ska inte utgöra mer än 50 procent av buskskiktet.

De som domineras av ek ska ha hagmarkskaraktär medan de delar som har en likvärdig blandning av ek och tall ska ha karaktären av skogsbetesmark.

Skötsel för 3a och 3b

Hävd i form av bete eller slåtter. Normalår bör betespåsläppet ske första veckan i maj. Betesdriften bör fortgå fram till månadsskiftet oktober-november, eller tills markerna är väl avbetade.

Solitära tallar och ek gynnas och hålls fria från igenväxning. Unggran hålls efter. Om behov finns eller uppstår kan fler träd och buskar frihuggas.

Sumpskogsområdet ska i huvudsak utvecklas fritt. Mindre insatser som fällning eller ringbarkning av uppväxande gran får utföras på ställen där den breder ut sig på bekostnad av lövträd.

En ska hållas efter så att det inte utgör mer än 50 procent av buskskiktet. För delområdet 3b är restaureringsbehoven större och här behövs åtgärder för att öppna upp genom att fälla inväxande gran och tall.

Vid samtliga åtgärder ska stor hänsyn tas till kulturlandskapet. Markskador ska undvikas i samband med arbetsföretagen. Avverkningsrester ska bortföras från betesmarkerna. Vid slåtter behöver höet bärgas och bortforslas.

Skötselområde 4, Gammal åkermark (ca 4 ha)

Beskrivning

Utspritt över Stora Ägnö finns några äldre åkerlyckor vilka utgör detta skötselområde. Den tidigare åkermarken har restaurerats fram genom avverkning och röjning av sly och gran, enligt restaureringsplanen.

Delområdena är idag öppna och här och där växer det enar i åkermarken. Brynmiljöerna runt åkrarna har glesats ur och här finns friställda äldre träd, främst i form av ek och tall. Sedan 2017 finns det får som betar under sommaren.

Bevarandemål

De gamla åkermarkerna ska vara öppna och välbetade och fria från, eller endast med mindre, igenväxningsvegetation.

Det som finns kvar av den typiska hävdgynnade floran med inslag av enstaka träd och buskar ska bevaras och utvecklas så långt som möjligt.

Brynmiljöerna ska vara artrika och utgöra en succesiv övergång mellan öppen mark och skog. De ska domineras av lövträd och ska innehålla en blandning av olika träd- och buskarter.

Skötsel

Hävd i form av bete eller slåtter eller bränning. Vid slåtter behöver höet bärgas och bortforslas.

I åkrarna ska eventuella åtgärder för att avlägsna igenväxningsvegetation genomföras etappvis för att undvika röjgödslingseffekter. Fjolårsgräs ska inte stå kvar och ansamlas som förna annat än i liten omfattning. Hänsyn ska tas till floran i området.

Brynmiljöer ska hållas efter så att de fortsättningsvis är glesa närmast åkrarna för att sedan övergå till skog. Solitära tallar och ek gynnas. Om behov finns eller uppstår kan fler träd och buskar frihuggas.

Vid samtliga åtgärder ska stor hänsyn tas till kulturlandskapet. Markskador ska undvikas i samband med arbetsföretagen. Avverkningsrester ska bortföras från betesmarkerna.

Skötselområde 5 – Havsvikar (15 hektar)

Beskrivning

Inom Ägnö naturreservat finns ett antal skyddsvärda och ekologiskt viktiga havsvikar. Handfatet och Kälkviken är små och relativt vågskyddade, medan Napoleonsviken är större och djupare. Viktiga habitat i vikarna är bland annat kärlväxtängar, kransalgsängar,

frilevande blåstång[4] och bladvass[5] (se Länsstyrelsen, 2026 för en mer detaljerad beskrivning av vikarna). Vågskyddade vikar har en särskilt viktig funktion som reproduktions-, uppväxt- och födosökslokaler för både fisk och fågel.

Stora delar av Napoleonsviken är djup och därför naturligt vegetationsfri. Bottnarna i viken är dessutom negativt påverkade av omfattande ankringsskador och grumling (se avsnittet om slitage- och störningskänslighet i beskrivningen av naturreservatet ovan), framför allt på de mest populära tilläggsplatserna. Även delar av Handfatet är negativt påverkad av ankring och grumling.

Bevarandemål

Frilevande och fastsittande blåstång, kärlväxter, kransalger och bladvass ska finnas i strukturbildande och livskraftiga bestånd. De grunda havsvikarna ska ha förutsättning att fungera som lek-, reproduktions- och uppväxtmiljö för fisk, speciellt för varmvattenfisk som gädda, abborre och mört. Främmande arter ska inte inverka negativt på artsammansättningen och populationsstorleken hos de naturligt förekommande arterna. Mjukbottenfaunan ska ha hög artrikedom eller vara karakteristisk för området när det gäller artantal.

Skötsel/åtgärder

Förvaltningen bör arbeta för att öka kunskapen om, och tillgängliggöra informationen om fördelarna med skonsam ankring, samt styra bort båtar och ankring från grundområdena med känslig vegetation[6]. Utreda om det går att placera ut fasta ankringsbojar i delar av Napoleonsviken och Handfatet för att skydda känslig vegetation och mjukbottnar. Vid behov kan städning av bland annat skrot på strandzon och havsbottnar utföras.

Habitatförbättrande åtgärder, åtgärder för att stärka populationen av rovfisk, samt åtgärder för att minska predation på rovfisk i vikarna; Exempel på åtgärder kan vara att placera ut risvasar som kan ge skydd och utgöra lek- och uppväxtmiljöer för abborre och

[4] Austin, Å. N. 2021. Synergistic Effects of Rooted Aquatic Vegetation and Drift Wrack on Ecosystem Multifunctionality. Ecosystems, Volym 24, p. 1670–1686.
[5] Niemi, N. et al, 2023. Influence of reed beds (Phragmites australis) and submerged vegetation on pike (Esox lucius). Fisheries research.
[6] Mer information finns bland annat att hämta från Stockholms universitets Östersjöcentrum och Skärgårdsstiftelsen.

andra fiskarter, samt åtgärder för att hålla borta säl och skarv från området.

Utplacering av risvasar kan stötta den lokala populationen av rovfisk, särskilt i områden som saknar bladvass.

Skötselområde 6 – Grunda mosaikområden, med kärlväxter, kransalger, blåstång och rödalger (40 hektar)

Beskrivning

De högsta naturvärdena inom Ägnös havsområde utgörs av grunda bottnar med en mosaik av frilevande blåstång, kärlväxter och kransalger. I utkanten av områdena finns också större sammanhängande områden med frilevande, bältesbildande bestånd av fleråriga rödalgsarter som rödblad och kräkel. Vegetationen sträcker sig ner till cirka 10 meters djup. De största vegetationsområdena finns kring Ägnös nordspets och nordöstra sida (16 hektar) och i grundområdet längs Trädgårdsudden och Kalvholmen (10 hektar, inklusive Kalvholmssundet, Brandholmssundet och delar av inloppet till Napoleonsviken).
I grundområdet kring Kalvholmen och särskilt i Brandholmssundet förekommer bladvass, som tillsammans med undervattensvegetationen bildar komplexa habitat med höga naturvärden. För en närmare beskrivning av naturvärdesområdena, se Länsstyrelsen, 2026.

Bevarandemål

Kärlväxter och kransalger, bladvass, frilevande och fastsittande blåstång, samt frilevande rödalger ska finnas i strukturbildande och livskraftiga bestånd. Undervattensvegetationen ska vara artrik. Undervattensvegetationen ska vara opåverkad av fysiska skador, från exempelvis muddring eller ankring.

Skötsel/åtgärder

Som ett led i uppföljningsarbetet bör förvaltningen utvärdera om det finns behov av att införa ankringsförbud eller hastighetsbegränsningar i berörda grundområden. Vid behov kan städning av bland annat skrot på strandzon och havsbottnar utföras.

Habitatförbättrande åtgärder, åtgärder för att stärka populationen av rovfisk. Exempel på åtgärder kan vara att placera ut risvasar som

kan ge skydd och utgöra lek- och uppväxtmiljöer för abborre och andra fiskarter.

Utplacering av risvasar kan stötta den lokala populationen av rovfisk, särskilt i områden som saknar bladvass.

Friluftsliv och anordningar för besökare

Ägnö har två skyddade vikar som är väl utnyttjade av fritidsbåtar. Landområdet intill dessa är viktiga för friluftslivet för de båtburna besökarna.

Mål

Reservatet ska vara tillgängligt för allmänheten enligt allemansrättens principer, men med de begränsningar som följer av reservatsföreskrifterna.

Tillgänglighet

Naturreservatet nås med egen båt.

Informationsskyltar samt utmärkning av reservatets gränser

Information om reservatet och dess föreskrifter ska finnas på informationsskyltar som framställs enligt Naturvårdsverkets riktlinjer. Sådana skyltar ska sättas upp på lämpliga platser vid reservatets gräns eller i anslutning till reservatet.

Reservatets gränser ska märkas ut enligt Naturvårdsverkets riktlinjer.

Stig

Stigarna på Ägnö är i dagsläget inte markerade eller underhållna. Möjlighet till uppmärkning och skötsel av stigarna finns dock om behov skulle uppstå.

Övriga anordningar

Om eller där behov finns får eldstäder, rastplatser i form av bord och bänkar, toaletter, spänger, trapp och markerad stig anläggas och underhållas.

Reservatsförvaltning och tillsyn

Länsstyrelsen i Stockholms län är förvaltare av reservatet. Det innebär ett övergripande ansvar för att syftet med reservatet uppnås och omfattar ansvar för bland annat naturvårdsåtgärder, informationstavlor och annan skyltning samt kontakt med markägare och andra berörda.

Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet enligt miljöbalken. Området kan övervakas av Länsstyrelsen eller av en särskilt anlitad naturbevakare.

Naturvårdsförvaltningens ekonomi

Finansiering av naturvårdsförvaltningen sker genom Naturvårdsverkets anslag för skötsel av naturvårdsobjekt med mera. Förvaltningskostnaderna utgörs av gränsmarkering, informationsskyltning, anläggande och underhåll av anordningar för friluftslivet, naturvårdsåtgärder, övervakning samt dokumentation och uppföljning.

Dokumentation och uppföljning

Befintlig dokumentation

Skogen är dokumenterad från beståndssynpunkt i de värderingar som gjordes inför avtal om köp/intrångsersättning. Vid Skogsstyrelsens inventeringar har två nyckelbiotoper om sammanlagt 20,2 hektar avgränsats inom reservatsområdet, varvid enstaka artfynd har dokumenterats.

Ägnös havsområde, naturvärden och ankringsskador undersöktes år 2025 genom en marinbiologisk inventering (Länsstyrelsen Stockholm, 2026).

Kommande dokumentation

Reservatet bör dokumenteras ytterligare för att öka kunskapen om områdets naturvärden. Undersökningar som Länsstyrelsen låter genomföra i syfte att dokumentera reservatsområdet eller skapa underlag för skötselåtgärder får ske utan hinder av reservatsföreskrifterna. Exempelvis kan växter och djur behöva samlas in för artbestämning.

Undersökningar som bör genomföras är bland annat inventering av kustlevande rovfisk och fågel, där information idag till stor del saknas.

Uppföljning av naturvärden och skogstillstånd kan på sikt leda till att ytterligare skötselåtgärder blir aktuella, med syfte att bibehålla och utveckla reservatets naturvärden. Skötselplanen och motsvarande B-föreskrifter får i så fall revideras eller kompletteras.

Uppföljning av genomförda skötselåtgärder

Länsstyrelsen ansvarar för dokumentation och uppföljning av genomförda skötselåtgärder. En uppföljning av förändringar i naturtillståndet och naturvärdena som följd av de naturliga förloppen bör göras om cirka 10–20 år för att då bedöma behovet av en revidering av skötselplanen.

Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljning och utvärdering ska göras i enlighet med Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens riktlinjer för uppföljning av skyddade områden. Länsstyrelsen kan efter skötselplanens fastställande komplettera med parametrar och mätmetoder för att följa upp och utvärdera uppsatta bevarandemål.

Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Tabell 3 utgör underlag och stöd för förvaltaren vid planering av åtgärder såväl lokalt i Ägnö naturreservat som regionalt i länet.

Tabell 3. Tabellen visar en sammanställning av åtgärder i skötselplanen och en uppskattning av när i tiden åtgärderna kan genomföras. Prioritering av åtgärderna

sätts till 1–3 där 1 innebär att åtgärden har högsta prioritet och 3 innebär lägst prioritet.

Åtgärd	Tidpunkt	Plats	Prio
Gränsmarkering	Inom 1 år efter beslut	Reservatets gränser	1
Informationsskyltar	Inom 2 år efter beslut	Där det anses lämpligt	1
Stig och övriga angivna friluftslivsanordningar	Vid behov	Där det anses lämpligt	3
Frihuggning, fällning, ringbarkning	Vid behov	2, 3, 4	2
Bete eller slåtter	Inom 1 år efter beslut	Skötselområde 3 och 4	1
Bränning	Om behov	Skötselområde 4	2
Utreda behov av ankringsbojar	Inom 2 år efter beslut	Skötselområde 5	2
Utreda behov av ankringsförbud eller hastighetsbegränsningar	Inom 2 år efter beslut	Skötselområde 6	2
Strand- och bottenstädning	Inom 2 år efter beslut och sedan löpande vid behov.	Inom de skötselområden som har strand och vatten	1
Habitatförbättrande åtgärder, åtgärder för att stärka populationen av rovfisk	Vid behov	Skötselområde 5 och 6	2
Åtgärder för att minska predation på rovfisk i vikarna	Vid behov	Skötselområde 5	2

3. Litteraturlista

Artportalen www.artportalen.se (uttag 2026-08-24)

Länsstyrelsen Stockholm, 2026. Inventering av vattenområdet kring Ägnö - marina naturvärden och ankringsskador. Rapport 2026:19.

Austin, Å. N. 2021. Synergistic Effects of Rooted Aquatic Vegetation and Drift Wrack on Ecosystem Multifunctionality. Ecosystems, Volym 24, p. 1670–1686.

Länsstyrelsen Stockholm, 2007. Fiskrekrytering i Stockholms skärgård – underlag för fiskevård och biotopskydd. Rapport 2007:31.

Kraufvelin P, 2021. Fysisk påverkan i kusten och effekter på ekosystemen. Havs- och vattenmyndighetens rapport 2020:27, 213

sidor (exklusive bilagor/appendix).AKT Landskap. Natur- och kulturmiljöanalys - Erstavik

ArtDatabanken, SLU. Artportalen <www.artportalen.se>

Lantmäteriet. Häradskarta, Ekonomisk karta från 1950-talet samt storskifteskarta från 1805. Lundh Nyman,K. 2006. Besöksundersökning – Erstavik. Resultat från en kvantitativ besöksundersökning – slutrapport. Visus Market Research AB.

Länsstyrelsens WebGIS

Länsstyrelsen i Stockholms län. 2019. Grön infrastruktur, Regional handlingsplan för Stockholms län. Rapport 2019:12.

Länsstyrelsen i Stockholms län. 2019, Grön infrastruktur i Stockholms län, Bakgrund och tillstånd 2018. Rapport 2019:10.

Länsstyrelsen i Stockholms län. 2007. Strategi för formellt skydd av skog i Stockholms län. Rapport 2007:26.

Länsstyrelsen i Stockholms län. 2016. Ägnö restaureringsförslag och skötselplan.

Naturvårdsverket. 2012. Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd. Rapport 6496.

Naturvårdsverket & Skogsstyrelsen. 2024. Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens reviderade nationella strategi för formellt skydd av skog. Naturvårdsverkets rapport 7168.

Riksantikvarieämbetet 2026. Kulturmiljöserver Fornsök. https://app.raa.se/open/fornsok/ . (Uttag 2026-03-25)

Skogsstyrelsen. 2013. Förteckning över signalarter, 2013-04-15. <http://www.skogsstyrelsen.se/Myndigheten/Skog-och-miljo/Biologiskmangfald/Signalarter>

Skogsstyrelsen. 1997. Nyckelbiotopsinventering.

SLU Artdatabanken. 2025. Rödlistade arter i Sverige 2025. SLU, Uppsala.

Stockholms Universitet, 2024. Miljöinformation i sjökort – känsliga undervattensmiljöer i Stockholms skärgård. Rapport 1/2024, Stockholms Östersjöcentrum.

Tyresö kommun. 2012. Översiktsplan Tyresö kommun, antagen 2017-05-18 med redaktionella ändringar genomförda 2022.

4. Bilagor

A. Skötselkarta med skötselområden

Länsstyrelsen Stockholm

Skötselkarta

Ägnö naturreservat

Bilaga A
Tillhör Länsstyrelsens beslut
dnr 5112-33786-2016
2026-11-10

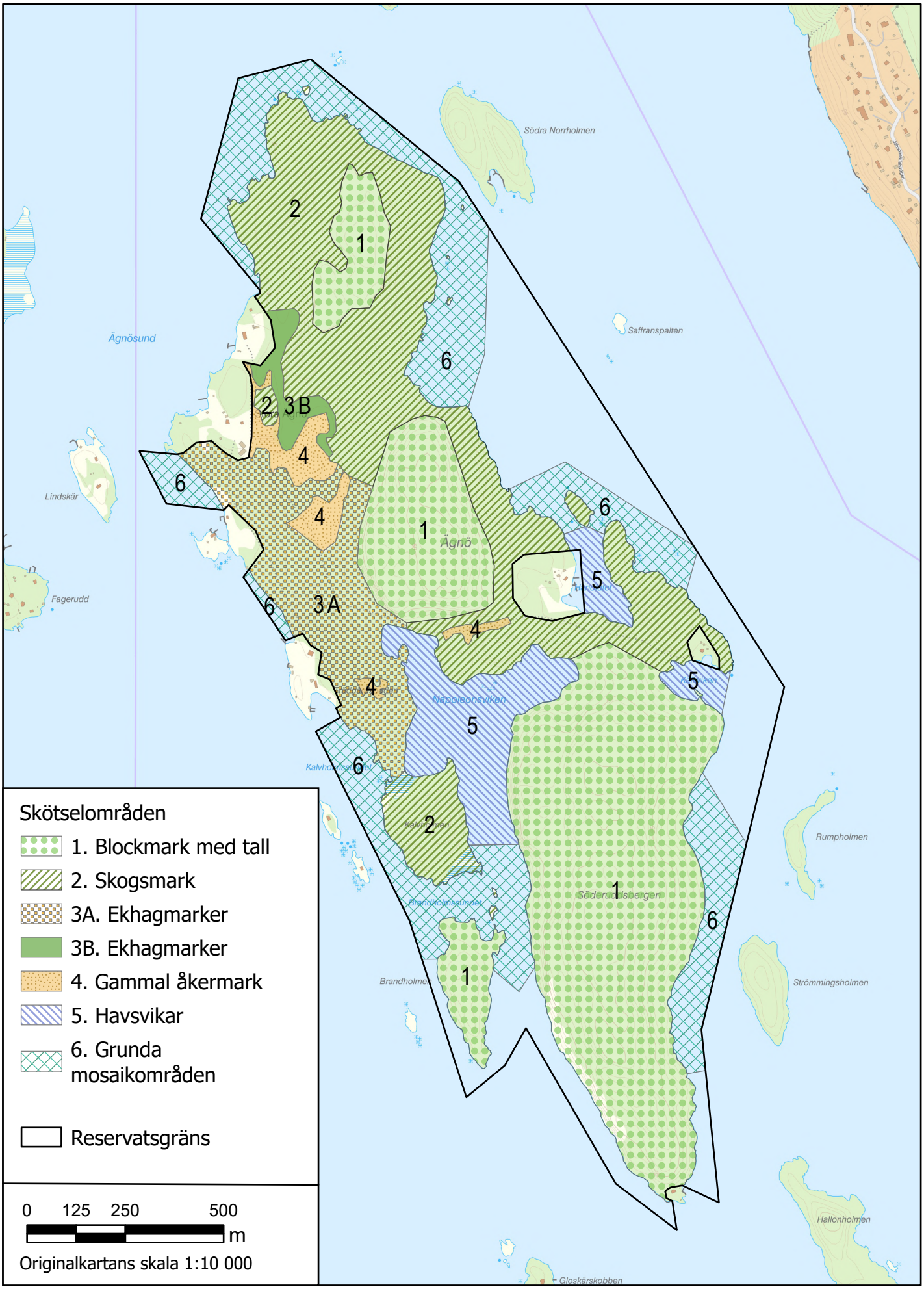

Bakgrundskarta © Lantmäteriet, 2026. Ur Geografiska Sverigedata, 106-2004/188-AB